

NURMIJÄRVI

Sudentullinmäki

Suunnitellun asemakaavan alueen arkeologinen inventointi 2024

Juuso Koskinen

Tilaaaja: Nurmijärven kunta

Sisältö

Perustiedot	2
Kohdeluettelo ja kartat.....	3
Inventointi.....	6
Lähteet	8
Kuvia tutkimusalueen maastoista.....	9
Kiinteät muinaisjäännökset (sm).....	10
1 AITTAKALLIO 1.....	10
2 AITTAKALLIO 2.....	12
3 AITTAKALLIO 3.....	17
4 SUDENTULLINMÄKI HIILIMIILU	18

Kansikuva: Tutkimusalueen pohjoisosan peltoja, kuvattuna länteen Aittakalliontieltä.

Perustiedot

Alue: Noin 95 ha laajuinen suunnitellun asemakaavamuutoksen alue, Nurmijärven Studentullinmäellä sekä sen länsipuolella. Etelässä Kirkkotien kiertoliittymälle asti tiealueen käytävä.

Tarkoitus: Selvittää alueen arkeologisesti suojeltavat jäännökset.

Maastotyö: 19.11. 2024

Tilaaja: Nurmijärven kunta

Tutkimukset: Seppä inventointi 2006 ja Vuoristo inventointi 2007.

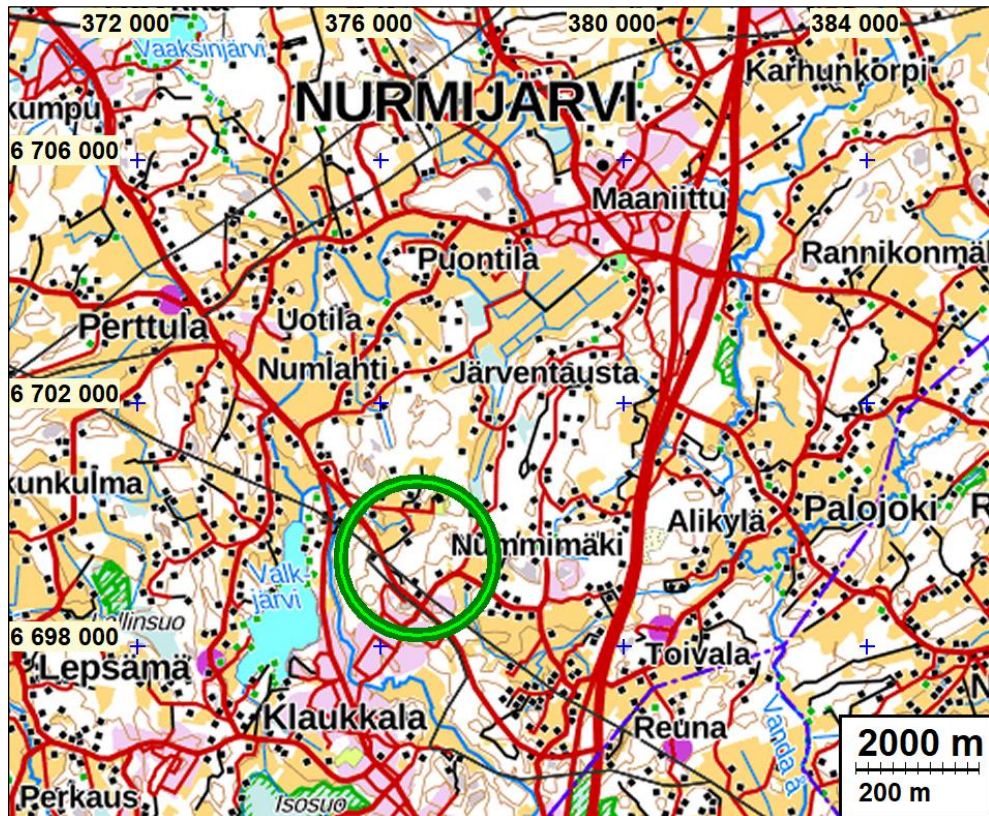
Tekijä: Juuso Koskinen

Löydöt: Löytöjä ei saatu.

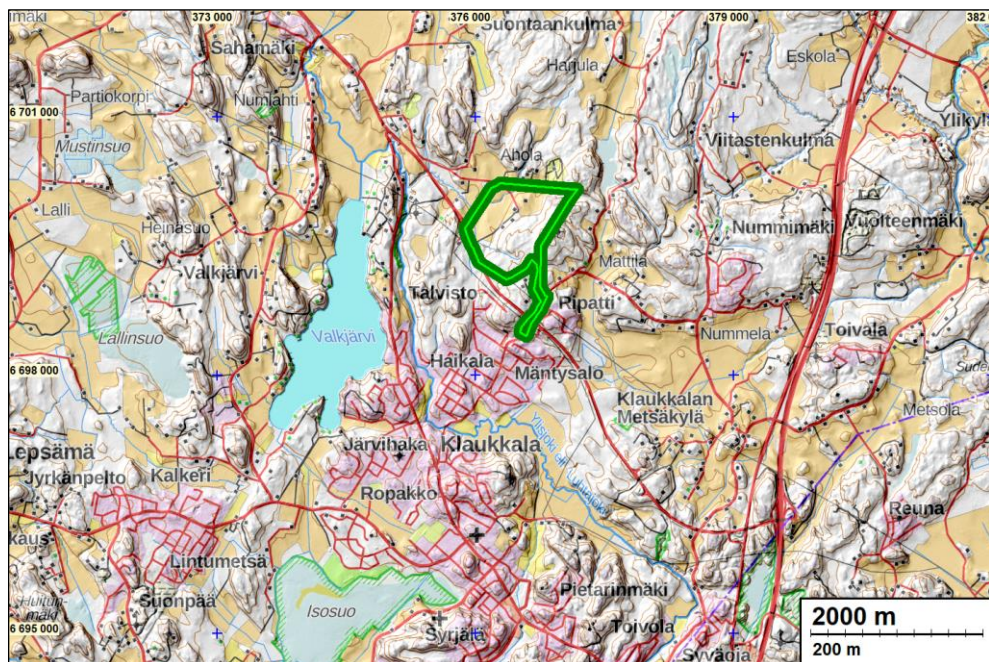
Tulos: Ennen inventointia alueelta ei tunnettu yhtään arkeologisesti suojeltavaa jäännöstä. Alueen itäreunan ulkopuolella on ennestään tunnettu ajoittamaton kiviröykkiö, Klaukkala (Klokcskog) Studentullinmäki (mj-tunnus 1000009176), joka on kiinteä muinaisjäännös (sm). Röykkiön kohdalta tutkimusalueen puolelta ei todettu röykkiöitä tai mitään merkkejä suojeltavista arkeologisista jäännöksistä. Muualta alueelta todettiin neljä hiilimiilua, jotka ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä (sm).

Muita tietoja: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN- ja N2000-järjestelmissä. Paikannukset on tehty noin 3 m tarkkuuteen pystyvällä GPS-laitteella, ja tarvittaessa tarkennettu Maanmittauslaitoksen 5p-valotutka-aineistosta tehdystä maastomallista. Kartat ja ilmakuvat ovat Maanmittauslaitoksen aineistoista 12/2024, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 12/2024. Valokuvia ei ole tallennettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia, ja ne ovat tallessa Mikrolitti Oy:n palvelimella. Kuvaaja: J. Koskinen.

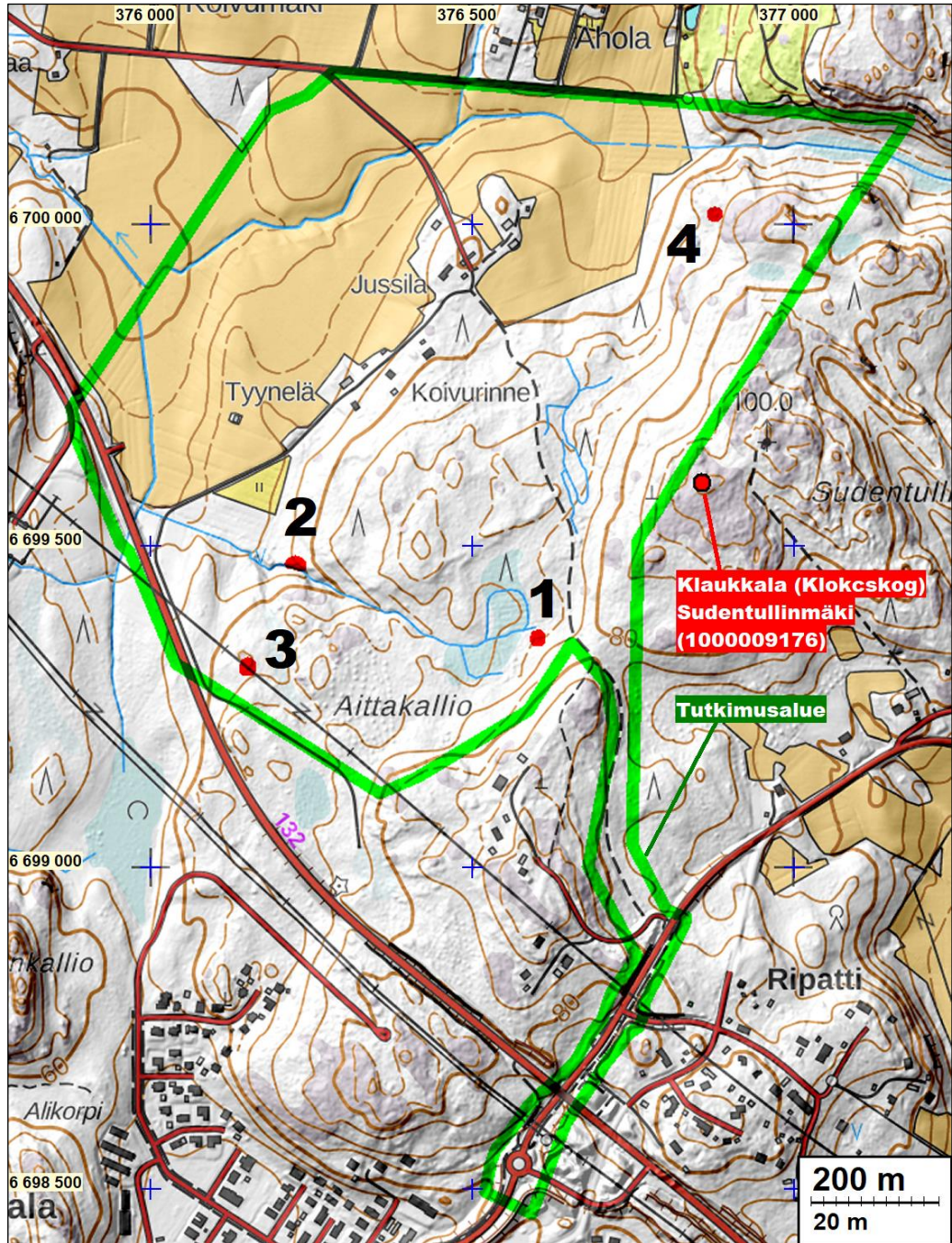
Kohdeluettelo ja kartat

Tutkimusalueen sijainti

Tutkimusalue kartassa vihreällä.

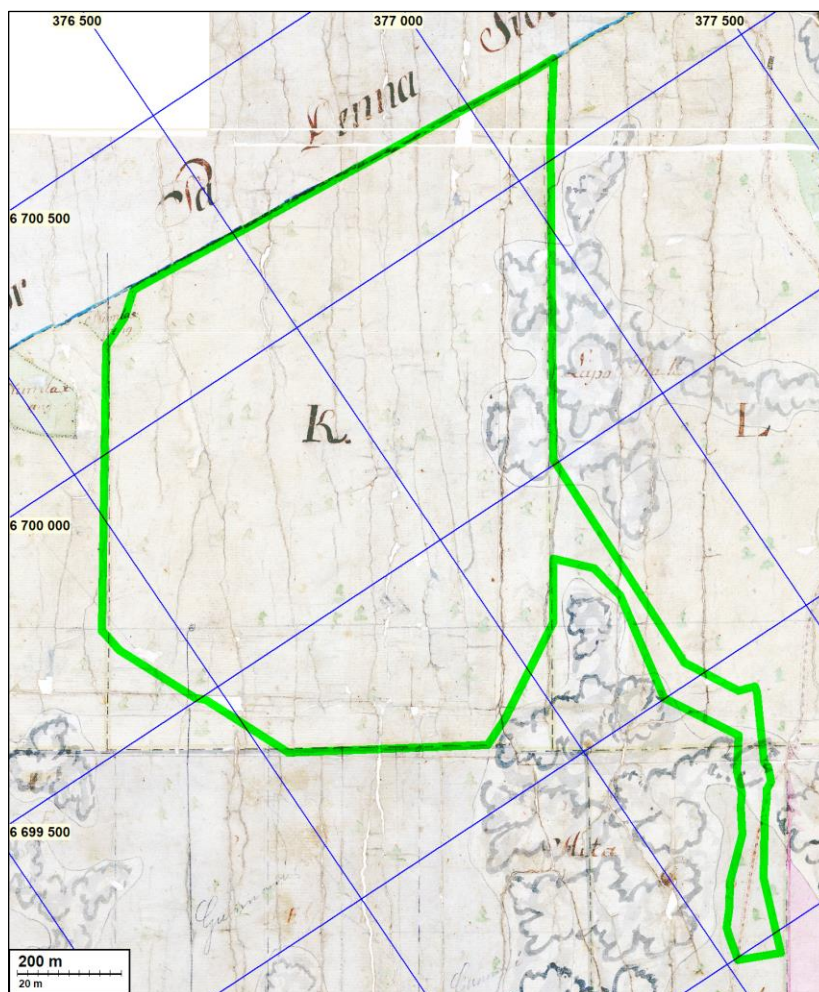

Tutkimusalueen raja kartassa vihreällä ja kiinteät muinaisjäännökset (sm) punaisella.
 Tutkimusalueella muinaisjäännökset merkittynä aluerajauksina ja tutkimusalueen
 ulkopuolella oleva Klaukkala (Klokcskog) Sudentullinmäki
 (mj-tunnus 1000009176) sijaintipisteinä.

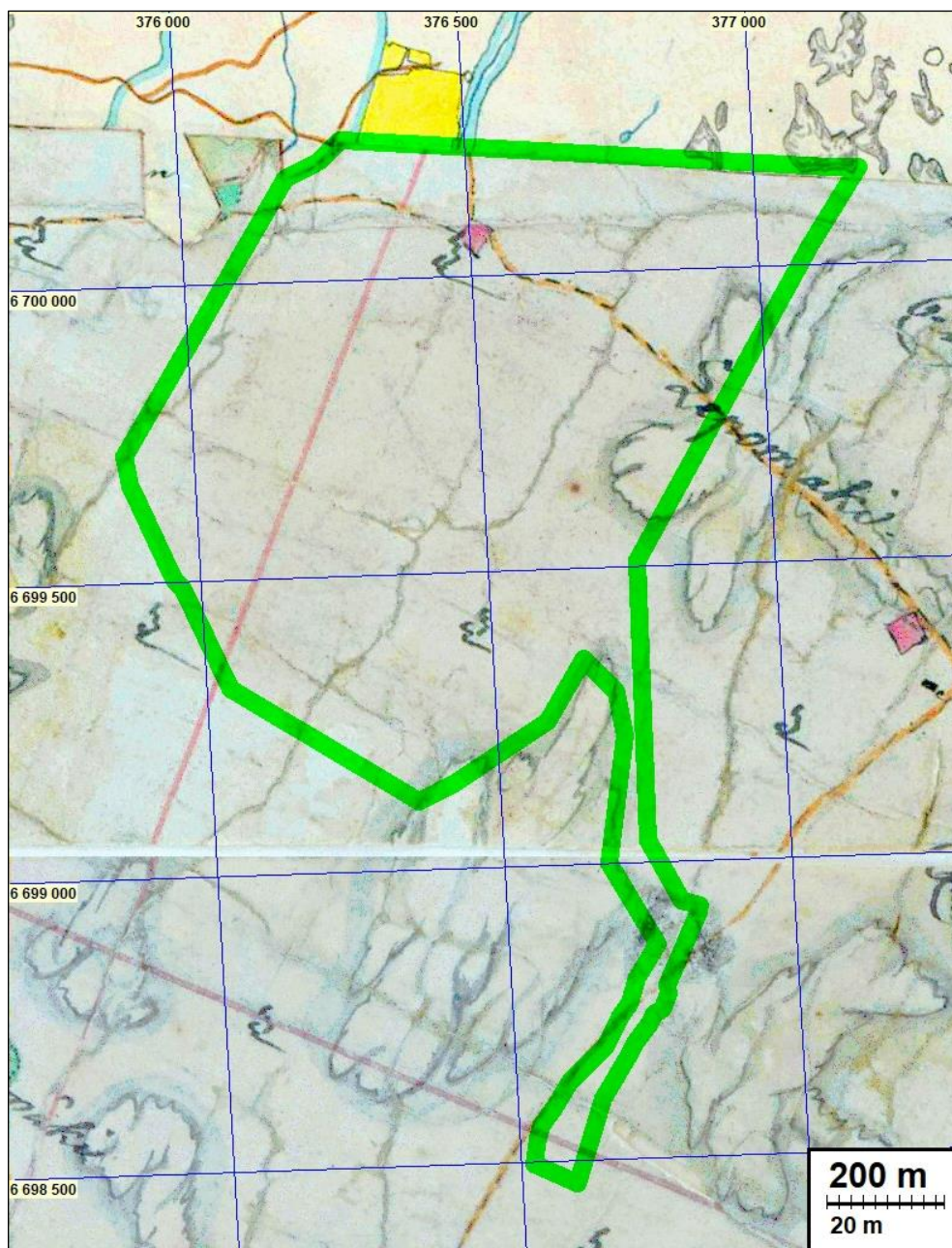
No	Kohteen nimi	Jäännös	Status
1	Aittakallio 1	Hiilimiilu	kiinteä muinaisjäännös (sm)
2	Aittakallio 2	Hiilimiilu	kiinteä muinaisjäännös (sm)
3	Aittakallio 3	Hiilimiilu	kiinteä muinaisjäännös (sm)
4	Sudentullinmäki hiilimiilu	Hiilimiilu	kiinteä muinaisjäännös (sm)

Vuonna 1724 laadittu kartta seudun kylien metsämaista, jossa tutkimusalueen sijainti vihreällä korostettuna.

1781 laadittu Klaukkalan kylän erämaita kuvaava kartta, joka on asemoitu kylärajojen perusteella. Tutkimusalue vihreällä.

Kylärajoin asemoitu, 1840-luvulla laaditun pitäjänkartaston ote.

Muut inventoinnissa tarkistettut vanhat kartat on mainittu raportin lähteissä.

Inventointi

Nurmijärven Sudentullinmäelle suunnitellaan asemakaavan muutosta. Keski-Uudenmaan alueellinen vastuumuseo antoi 10.4. 2024 muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta lausunnon (HEL 2024-003719 T 10 03 01), jonka mukaan alueen arkeologisesti suojeltavat jäännökset täytyy selvittää yleisinventoinnilla. Nurmijärven kunta tilasi inventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Juuso Koskinen teki maastotyön, tutkimuksen kannalta riittävän hyvissä olosuhteissa 19.11. 2024. Maastotyöpäivän aamulla oli maahan satanut ensilumen harso, joka ei haitannut inventointia. Maanpinnalle näkyvät rakenteet pystyttiin erottamaan hyvin, ja pelloilta ei olisi pintahavaintoja saatu vaikka lunta ei olisi ollutkaan, koska pellot olivat kasvuston peittämiä. Routaa ei ollut.

Suunnitellun asemakaavan muutoksen alue, eli inventoinnin tutkimusalue, sijaitsee Klaukkalan taajaman pohjoispuolella. Lännessä alue rajautuu Klaukkalan kehätiehen, pohjoisessa Lähilamentiehen, idässä Sudentullinmäen laen tasalle, ja etelässä Aittakallion kohdille. Alueen kaakkoisreunasta johtaa tiealueen käytävä etelään, Kirkkotiellä olevalle kiertoliittymälle saakka. Alueen laajuus on noin 95 ha.

Maarit Suni on inventoinut Nurmijärven esihistorialliset muinaisjäännökset 1975 ja Kreetta Lesell 2001. Ei ole tietoa, onko inventoinneissa liikuttu vuoden 2024 tutkimusalueella. Johanna Seppä on etsinyt tutkimusalueen kohdilta ennestään tuntemattomia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä Nurmijärven arkeologisessa inventoinnissa 2006. Katja Vuoristo on inventoinut Klaukkalan ja Lep-sämän historiallisen ajan muinaisjäännökset 2007. Inventoinnissa todettiin vuoden 2024 tutkimusalueen itäreunan ulkopuolella sijaitseva ajoittamaton röykkiö Klaukkala (Klokcskog) Sudentullinmäki (mj-tunnus 1000009176).

Tutkimusalueen korkeimmat kohdat, Sudentullinmäellä ja Aittakallion luoteispuolella, ovat kalliota, jonka notkoissa maapohja on hiekkamoreenia. Alueen alavimmilla osilla, luoteisosan pelloilla, maaperä on savea. Aittakallion luoteispuolella on puro, joka laskee alas kallioisilta mäiltä ja yhtyy peltoalueen halki idästä tulevaan ojaan Tyynelän luoteispuolella. Yhdistynyt virta jatkaa luoteeseen ja länteen, tutkimusalueen ulkopuolelle, jossa se yhdistyy Valkjärveltä laskevaan Ylis- eli Luhtajokeen, joka laskee Luhtaanmäenjokeen, joka puolestaan laskee Vantaanjokeen noin 7,9 km eteläkaakkoon tutkimusalueelta.

Tutkimusalue sijaitsee noin korkeudella 40–85 m mpy. Sen korkeimmat osat ovat alkaneet nousta muinaisesta Itämerestä, Ancyliusjärvi-vaiheessa, noin 9500 eKr. Suomen alueen varhaisimman tunnetun asutuksen aikaan, noin 8800 eKr., veden pinta on ollut noin tasolla 65 m mpy, ja noussut siitä Ancylius-vaiheen transgressiossa hieman alle 70 m mpy tasolle, noin 8200 eKr. Näillä korkeuksilla maasto on kaakkoispuoliskon hiekkamoreenipohjaisilla, kallioisilla ja kivikkoisilla mäillä, joissa ei ole havaittavissa muinaisrantamuotoja. Tältä korkeudelta vesi on laskenut alueen peltojen tasolle, noin 45 m mpy, noin 6900 eKr. Vesi on laskenut kokonaan pois alueelta, noin 6200 eKr. jälkeen. Vesistöhistorian perusteella esihistoriallisten rantasidonnaisten pyyntikulttuurien asuinpaikkoja olisi mahdollista löytää siis hieman alle 70 m mpy tasolta ja sen alapuolelta. 70 m mpy korkeuskäyrä kulkee alueella rinteisessä, kallioisessa ja kivisessä maastossa sekä toisaalta alavilla ja soisilla kohtaa, eli asuinpaikoiksi hyvin epäotollisilla osilla. Alueen pelloilla on piirteiltään asuinpaikoiksi periaatteessa sopivia kumpareita.

Tutkimusalue kuuluu Klaukkalan kylän taka-maihin. Vuosina 1724–1726, 1776–1805, 1781 sekä 1840-luvulla laadituille kartoille on merkittynä Klaukkalasta Nurmijärvelle vievä tie tai polku, joka paikantuu johonkin tutkimusalueen eteläosassa olevan tiekäytävän kohdille. Tällä kohdalla on tutkimusalueella vain edelleen käytössä oleva Kirkkotie, ei käytöstä jääneitä tielinjoja, jollaiset voisivat olla arkeologisesti suojeltavia jäännöksiä. Tutkimusalueen pohjoisreuna kulkee Klaukkalan ja Numlahden kylien välistä rajaa pitkin, mutta maastossa ei ole rajalinjan kohdalla kallionlakea tai muutakaan paikkaa, jollaisilta vanhoja säilyneitä rajamerkkejä tyypillisesti voi löytää. Jussilan asuintontti on merkittynä vasta 1840-luvulla laaditulle kartalle – ei aiemmille – eikä se ole autioitunut. Muut alueen talot ovat saaneet alkunsa vielä myöhemmin. Alueella ei siis ole arkeologisesti suojeltavaksi katsottavia historiallisen ajan asuinpaikkoja. Muuta mainittavaa aluetta kuvaaville vanhoille kartoille ei ole merkitty. Inventoinnissa katsotut vanhat kartat on mainittu raportin liitteissä.

Maanmittauslaitoksen 5p-laserkeilausaineistosta (laz) laaditussa maastomallissa näkyy neljä hiilimiilulta vaikuttavaa rakennetta, jotka tarkastettiin maastossa ja myös todettiin hiilimiiluiksi sekä kiinteiksi muinaisjäännöksiksi.

Maastotyössä aluetta tutkittiin sellaisilta kohdin, jotka olivat otollisia ennestään tuntemattomille muinaisjäännöksille, ja joilta havaintoja pystyi tehdä. Alueen länsireunaa käytiin tiiviisti läpi ennestään tunnetun röykkiön Klaukkala (Klokcskog) Sudentullinmäki (mj-tunnus 1000009176) edustalla, katsoen maastoja läpi ja käyttäen samalla metallinilmaisinta. Kalliolakia tarkistettiin samankaltaisten röykkiöiden varalta myös alueen koillisnurkalla ja eteläosissa. Korkealla maastossa sijaitseville hiilimiiluille kulkiessa pidettiin mielessä epätodennäköiset varhaiskivikautiset asuinpaikat, joiden vuoksi paikoitellen kaivettiin lapiolla koepistoja. Maa oli enimmäkseen vaikeakaivuista kivisyyden ja kallioisuuden vuoksi. Paikoin alueen mäillä metsä oli erittäin tiheää ja vaikeakulkuista. Alempana pelloilla kasvusto esti näkemästä pellon pintaa. Ohkainen lumihuntu ei havaintojen tekemistä haitannut, koska maanpinta olisi ollut täysin peitteinen ilman sitäkin. Jussilan koillispuolella olevassa metsäniemekkeessä kaivettiin muutamia koepistoja, mutta asuinpakkoihin viittaavia löytöjä ei saatu. Maa oli kivistä siinäkin. Yllä mainittujen hiilimiilujen lisäksi, alueelta ei löydetty muita arkeologisesti suojeltavia jäännöksiä tai sellaisiin viittaavia merkkejä.

19.12.2024

Juuso Koskinen, Mikroliitti Oy.

Lähteet

- Alanen, T. & Kepsu, S. 1989: Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. SKS.
- Giöcker, A. 1724. Geographisk Charta öfwer Klöfskog, Valkjärfwe, Numlarbartby, Olby och Nurmijärfwe Byars Skogmark belägne i Bårgo härrad Nurmjärfwe Sochn och Nyland. Maanmittauslaitos. Kansallisarkistossa B33a:5/2.
- Hagström, C.P. 1780-1785. Geometrisk Charta öfver Klöskog Byss Utmarck Belägen I Nylands Lähn. Maanmittauslaitos. Kansallisarkistossa B32:3/7-16.
- Hagström, C.P. 1781. Geometrisk Charta öfver Klöskog Byss Utmarck Belägen I Nylands Lähn. Maanmittauslaitoksen arkistossa MML1/101/543/403/999999::50/3:III.
- Lesell, K. 2001. Nurmijärven Klaukkalan kiinteiden esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi. Museovirasto.
- Nurmijärven pitäjänkartat. 1840-luku. Maanmittauslaitos.
- Peruskartat. 2043 02, 1958, 1962-69, 1969, 1978 ja 1991 sekä 2043 03, 1957, 1961, 1964, 1969 1978 ja 1991. Maanmittauslaitos.
- Senaatin kartta. Rivi IX lehti 29, 1870–1871. Maanmittauslaitos.
- Seppä, J. 2006. Nurmijärven arkeologinen inventointi. Museovirasto.
- Suni, M. 1975. Nurmijärven muinaisjäännösten inventointi. Museovirasto.
- Vuoristo, K. 2007. Nurmijärven historiallisen ajan muinaisjäännösten inventointi Klaukkalassa ja Lepsämässä. Museovirasto.

Kuvia tutkimusalueen maastoista

Vasemmalla: Tyynelän luoteispuolisia peltoja luoteeseen kuvattuna.

Oikealla: Peltoja Jussilan itäpuolella. Kuva luoteeseen.

Vasemmalla: Rakentamaton metsäniemeke Jussilan koillispuolella, johon kaivettiin koepistoja.

Oikealla: Jussilan asuintontti luoteeseen kuvattuna.

Vasemmalla: Puronrantoja Jussilan luoteispuolella, lounaaseen kuvattuna. *Oikealla:* Voimajohtokäytävä alueen lounaisosassa. Kuva luoteeseen Aittakallion reunalta.

Vasemmalla: Kosteapohjaista metsämaastoa Aittakallion luoteispuolella.
Oikealla: Purolaakso Aittakallion luoteispuolella.

Vasemmalla: Hakkuuaukeaa Tyynelän eteläpuolella, pohjoiseen kuvattuna. *Oikealla:* Kallioista kangasmaastoa, tunnetun röykkiön Klaukkala (Klokcskog) Sudentullinmäki (mj-tunnus 1000009176) länsipuolella.

Kiinteät muinaisjäännökset (sm)

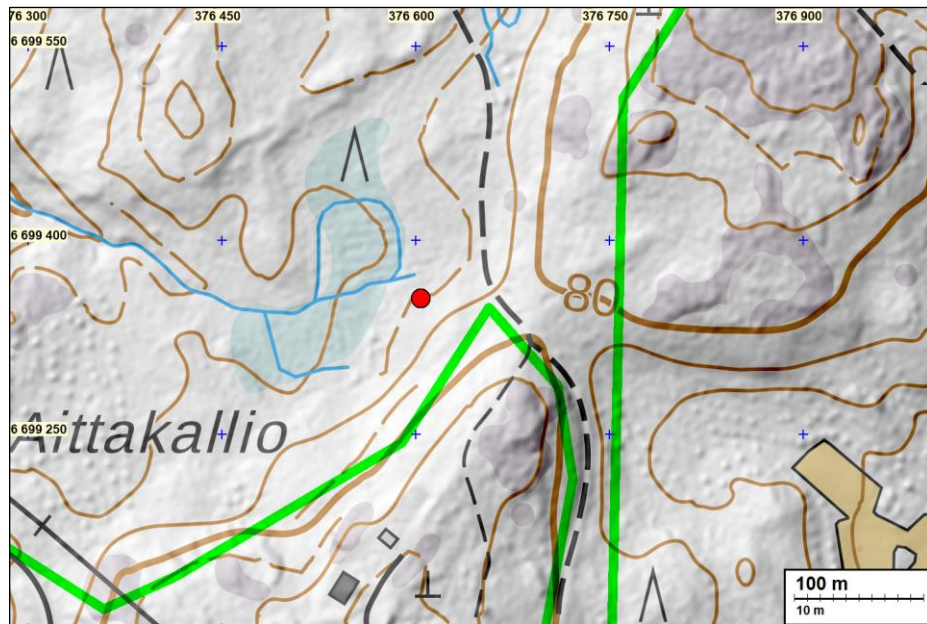
1 AITAKALLIO 1

Mjtunnus: uusi kohde
 Status: työ- ja valmistuspaikat
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: hiilimiilut

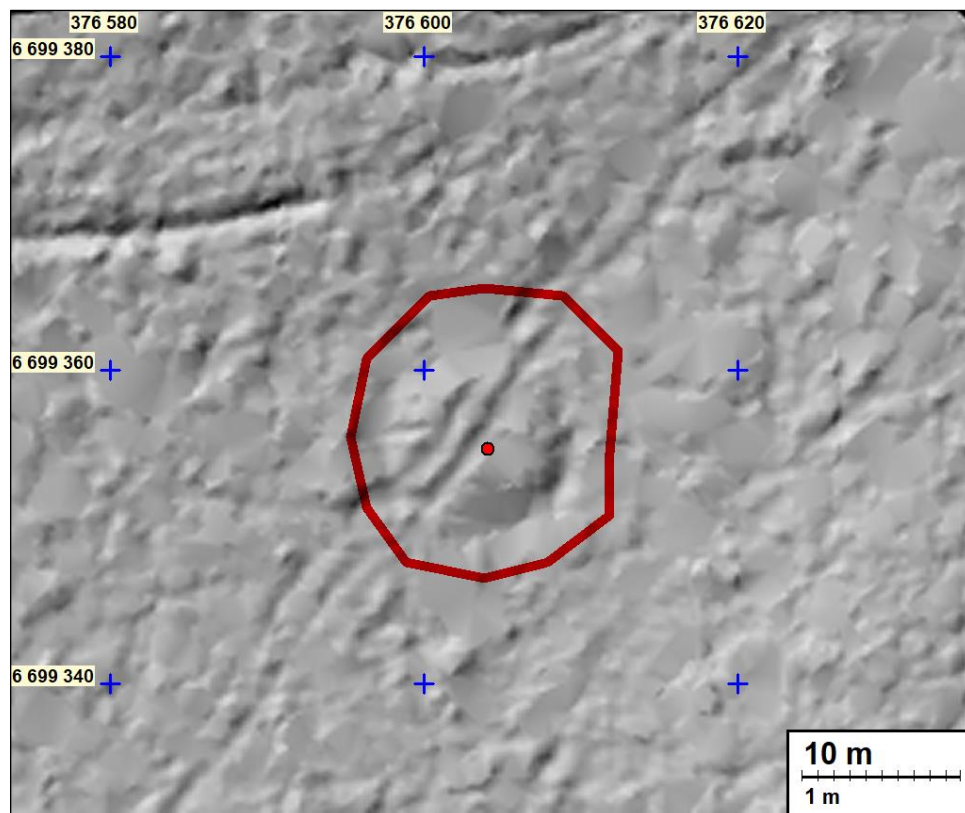
Koordin: N 6699355 E 376604 Z 72,5 m mpy

Tutkijat: Ei aiempia tutkimuksia.

Huomiot: **Koskinen 2024:** Miilu on halkaisijaltaan noin 12 m, ja sitä kiertää oja. Sen yli kulkee koneura. Keskikuoppaan, koneuran viereen, kaivettiin koepisto. Siinä noin 10 cm paksun pintaturpeen alta alkoi nokinen, hiedansekainen turve, jossa oli runsaasti hiilenpaloja. Miilun ympäristöä katsottiin läpi noin 20 m säteellä, mutta muita miilunpolttoon liittyviä jäännöksiä ei näkynyt.

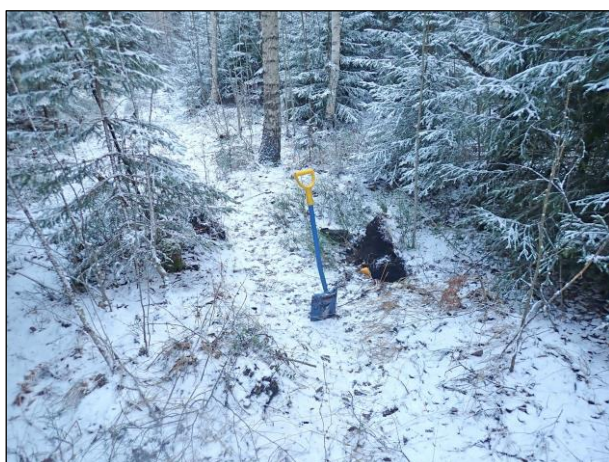
Kohteen sijaintipiste punaisella. Vihreällä viivalla tutkimusalueen raja.

Muinaisjäännösrajaus ja sijaintipiste 5p- maastomallissa.

Hiilimiilu luoteeseen kuvattuna. Nuolen kohdalla keskikuopan kohta.

Keskikuoppaan kaivettu koepisto.

2 AITTAKALLIO 2

Mjtunnus: uusi kohde
 Status: työ- ja valmistuspaikat
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: hiilimiilut

Koordin: N 6699471 E 376231 Z 55 m mpy

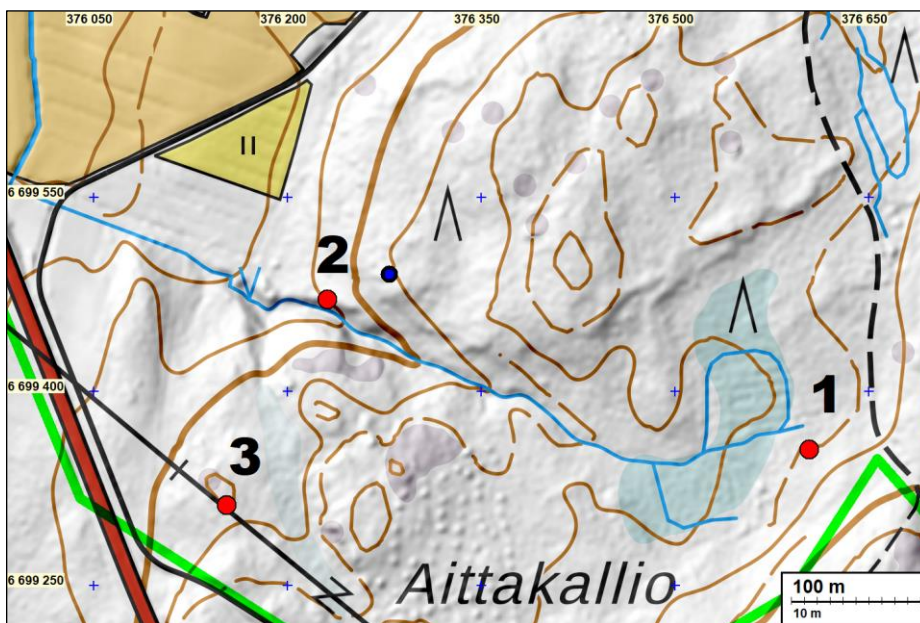
Tutkijat: Ei aiempia tutkimuksia.

Huomiot: **Koskinen 2024:** Puronotkon reunalla on noin 2 m syvä kuoppa, joka on halkaisijaltaan noin 3 m. Kuoppa on jyrkkäseinäinen ja pohjaltaan jokseenkin neliskanttinen. Sitä kiertää noin 50 cm korkea pyöreä valli. Puron puolella valli on noin 100 cm korkea. Keskikuoppaan kaivettiin koepisto, jossa hiilensekainen turve alkoi noin 20 cm

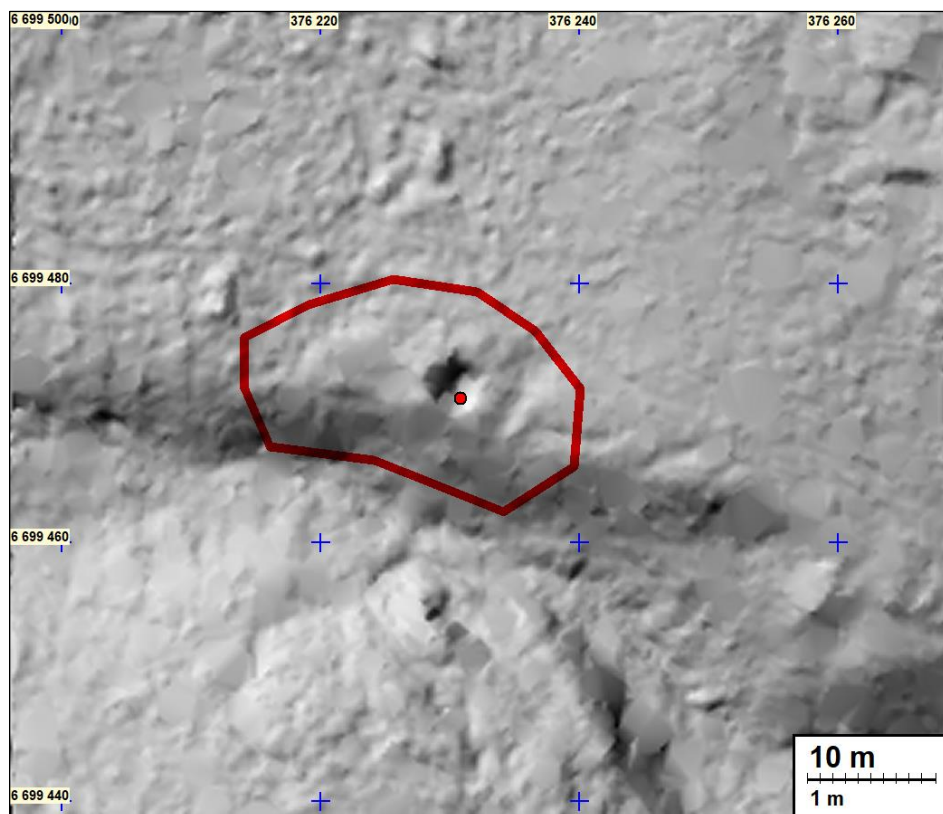
paksun puhtaan pintaturpeen alta, Kyseessä lienee siis hiilikuoppa, eli yksinkertainen kuoppamiilu. Ei ole poissuljettua, etteikö kyseessä voisi olla myös rännitön, suppilomainen tervahautakin.

Kuopan jatkeena, sen länsipuolella, noin 2 m päässä, on puron myötäisesti kaksi jokseenkin rinnakkaista vallia, jotka ovat kumpikin noin 50 cm korkeita ja noin 2 m pitkiä. Toisesta pistää esiin rykelmä kiviä.

Miilun ympäristöä kierrettiin enimmillään noin 60 m etäisyydelle, eikä muita siihen selvästi liittyviä rakenteita tullut vastaan. Miilulta noin 52 m itäkoilliseen olevalla kalliolaella on kuitenkin kivikasa (N 6699490 E 376279), joka on jokseenkin soikea, alaltaan noin 1,5 x 2 m, ja korkeudeltaan noin 40 cm. Kasa ei vaikuta täysin luontaiselta, mutta ei ilmiselvästi ihmisenkään pinoamalta. Ei olisi mahdotonta, etteikö kyseessä voisi olla tuulenkaadon juurakosta pudonneet kivetkin, mutta niiden seassa olettaisi silloin olevan enemmän maata. Kylä- tai kiinteistörajoja ei ole merkitty tälle kohdalle millekään inventoinnissa katsotulle vanhalle kartalle, eikä kartoissa tai 1900-luvun ilmakuvissa näy mitään muutakaan kivikasaa selittävää. Paikalla on peltikamina ja esimerkiksi villiintynyt marjapensas, joiden vuoksi myös kivikasan voisi olettaa liittyvän moderniin aikaan, eikä sitä ole järkevää pitää samanlaisena ajoittamattomana röykkiönä, kuin tutkimusalueen länsireunan takana oleva Klaukkala (Klokcskog) Sudentullinmäki. Paikka on niin kaukana asutuksesta tai teistä, että kaminää on tuskin kannettu paikalle jätteenä, vaan olisi järkevää ajatella, että sitä on käytetty paikalla. Voisiko kyseessä olla miilunpolttoon liittyvän pirtin jäännöksiä? Peltikamina ja miilun jatkeena olleet, osin kivensekaiset, vallit voisivat periaatteessa viitata siihen, että miilu olisi tyypiltään 1930-luvulla kehitetty torvimiilu, jolloin jäännöksellä ei olisi muinaisjäännössuojelun ohjeellista, vähintään noin 100 vuoden, ikää. Peltikaminalta näyttävä pönttö voisi periaatteessa olla miilusta pois kannettu torvikin. Asiaa ei voi selvittää kuin kaivauksin. Miilua on siis syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

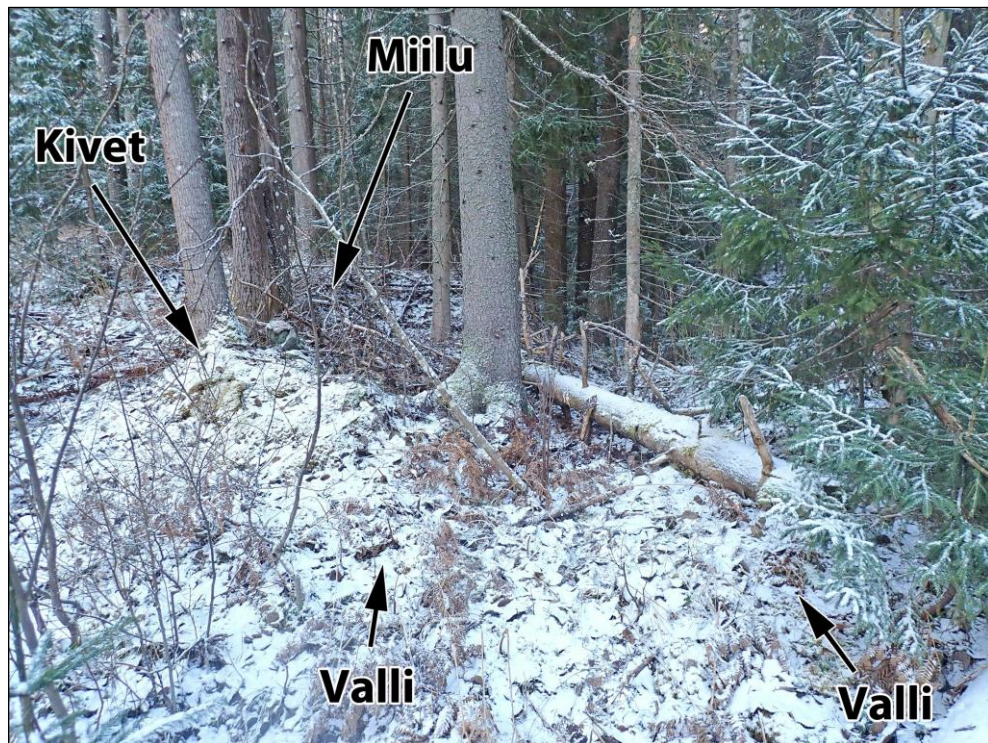
Kohteiden 1–3 sijaintipisteet punaisella. Sinisellä pisteellä kohteen 2 miilulta, noin 52 m itäkoilliseen oleva kivikasa (N 6699490 E 376279), jota ei katsottu suojeltavaksi. Vihreällä viivalla tutkimusalueen raja.

Muinaisjäännösraja ja sijaintipiste 5p- maastomallissa.

Hiilimiilu lounaaseen kuvattuna.

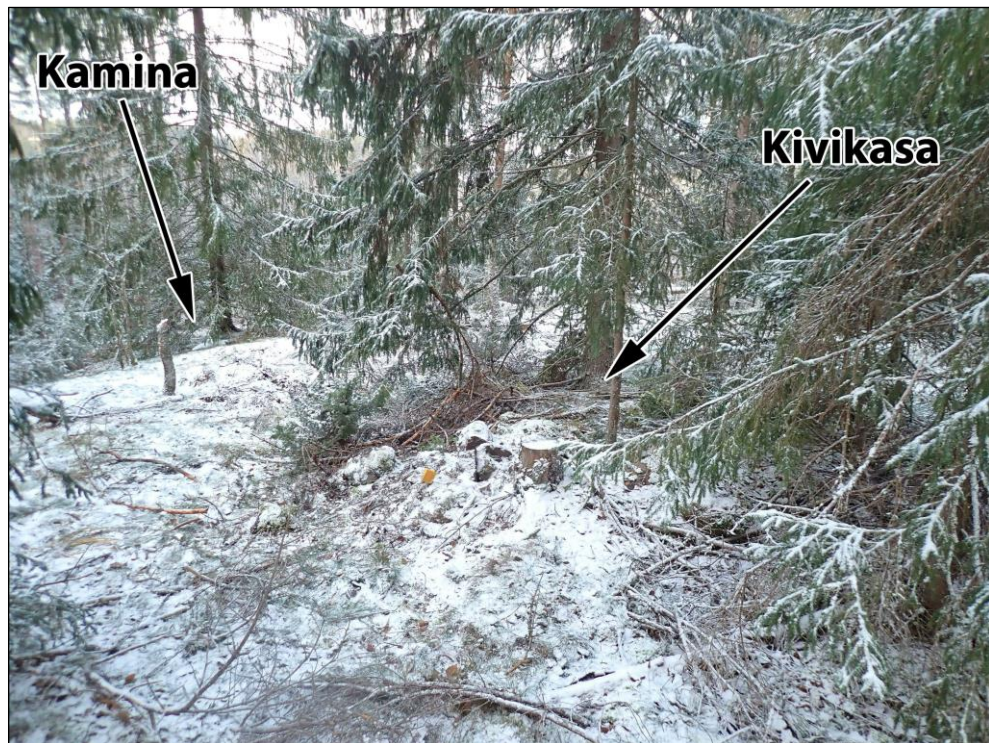
Miilun länsipuolella olevat rakenteet itään kuvattuna.

Vasemmalla: Hiilimiilun keskikuoppa etelään kuvattuna. Oikealla: Keskikuoppaan kaivettu koepisto.

Vasemmalla: Maat koepistossa. Oikealla: Puronpuoleinen valli, länteen kuvattuna.

Etäällä miilusta olleen kivikasan paikka (N 6699490 E 376279)
luoteeseen kuvattuna .

Kivikasa koilliseen kuvattuna.

Vasemmalla: Kivikasa koilliseen kuvattuna. Oikealla: Kivikasan lähellä ollut kamina tai miilun torvi.

3 AITAKALLIO 3

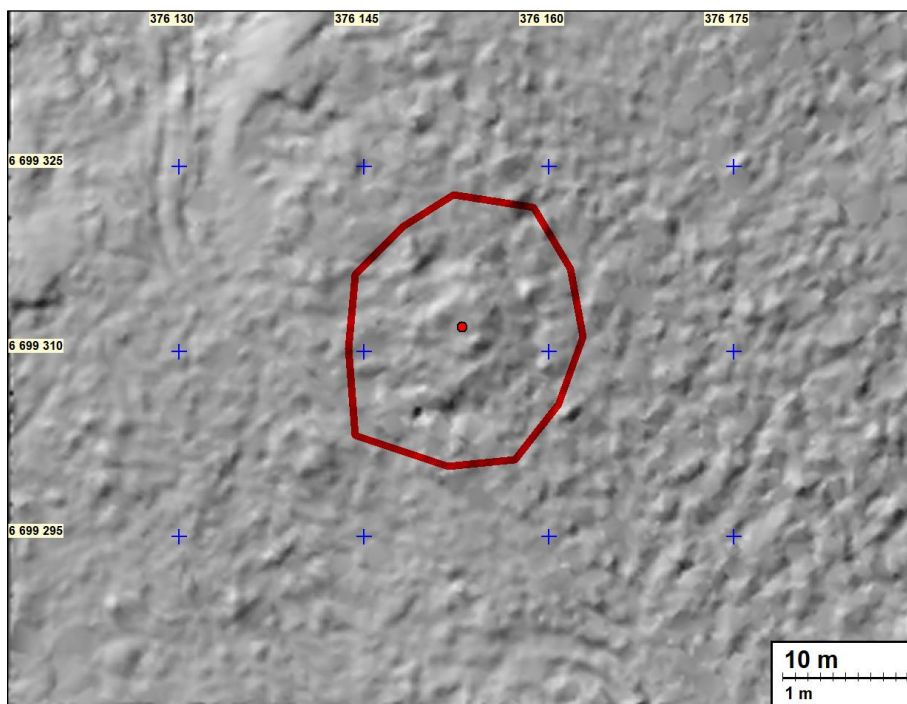
Mjtunnus: uusi kohde
 Status: työ- ja valmistuspaikat
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: hiilimiilut

Koordin: N 6699312 E 376153 Z 65 m mpy

Tutkijat: Ei aiempia tutkimuksia.

Huomiot: **Koskinen 2024:** Miilu on halkaisijaltaan noin 7 m, ja sitä kiertää ilmansäätelykuoppien ringi. Keskikuoppaan kaivettiin koepisto, jossa hiilensekainen turve alkaa heti muutaman senttimetrin syvyydeltä, puhtaan turpeen alta.

Kartta kohteessa 2.

Muinaisjäännösrajaus ja sijaintipiste 5p- maastomallissa.

Hiilimiilu luoteeseen kuvattuna. Nuolen kohdalla keskikuoppa.

Keskikuoppaan kaivettu koepisto.

4 SUDENTULLINMÄKI HIILIMIILU

Mjtunnus: uusi kohde
 Status: työ- ja valmistuspaikat
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: hiilimiilut

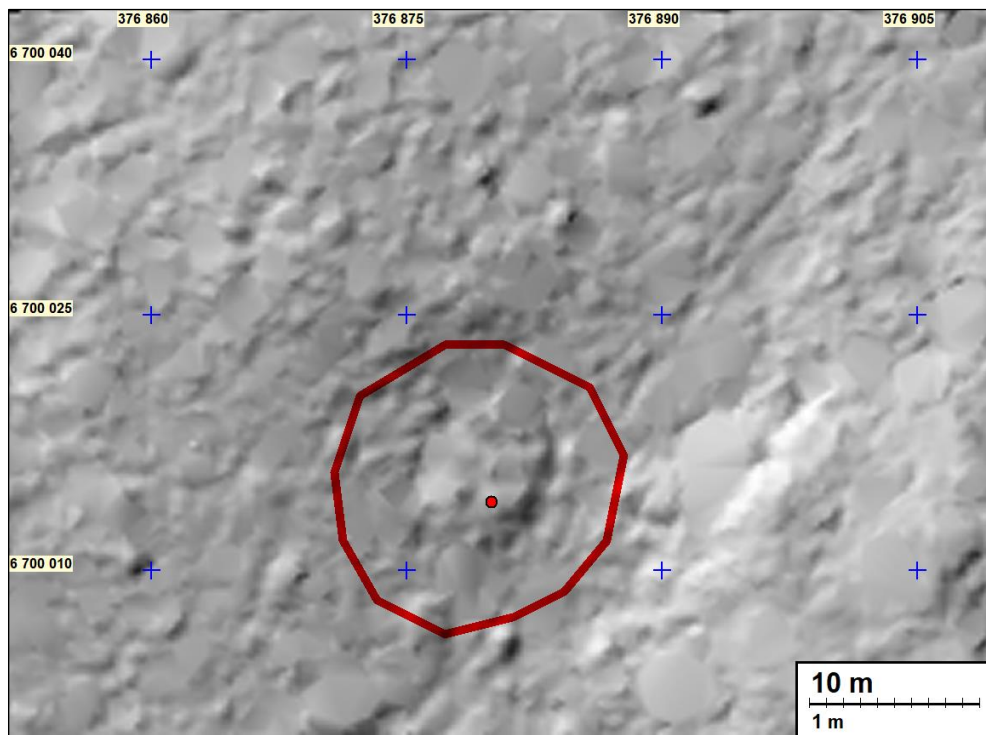
 Koordin: N 6700014 E 376880 Z 70 m mpy

 Tutkijat: Ei aiempia tutkimuksia.

Huomiot: **Koskinen 2024:** Miilu on halkaisijaltaan noin 6 m hiilimiilu, ja sitä kiertää matala oja tai kuopparivi. Keskikuoppaan kaivettiin noin 20 cm syvä koepisto, jossa hiilensekainen turve alkoi heti muutaman senttimetrin syvyydeltä, puhtaan turpeen alta. Piston pohjalta näkyi hiilensekainen kivennäismaa. Hiilimiilun kaakkoisreunan ohi kulkee koneura.

Kohteen sijaintipiste punaisella. Vihreällä viivalla tutkimusalueen raja.

Muinaisjäännösrajaus ja sijaintipiste 5p- maastomallissa.

Hiilimiilu länteen kuvattuna. Nuolen kohdalla keskikuoppa.

Keskikuoppaan kaivettu koepisto.

Maastossa katsotut (tarkastetut) alueet

Sinisellä on merkitty ne alueet mitkä voi tulkita maastossa katsotuksi eli tarkastetuksi. Tutkimus-alue vihreällä ja muinaisjäännökset punaisina pisteinä sekä punaisina aluerajauksina (sinisen peitossa). Kartta on tehty museoviranomaisten vaatimuksesta, heidän hallinnolliseen käyttöönsä eikä sitä saa julkaista ilman tekijän lupaa.

Koko alue on tarkastettu 5p-laserkeilausaineiston, maastokarttojen ja ilmakuvien avulla. Maastossa on katsottu ne kohdat ja alueet, joista on arvioitu mahdolliseksi jotain arkeologisesti mielenkiintoista löydettävän, sekä maastot matkalla sellaisille kohdille.

